

**Тәрбие үрдісінің жеке тұлғаны жан-жақты
дамытудағы диалектикалық байланысы**

2-лекция

Жоспар:

- Тәрбие үрдісінің мақсаттылығы, міндеттері, мазмұнының жеке тұлғаны жан-жақты дамытудағы диалектикалық байланысы
- Тәрбие үрдісінің өзіндік ерекшеліктері.
- Тәрбие көп факторлы, екі жақты және белсенді үрдіс.
- Оқушы жастарды өз өмірін құруға даярлау.
- Тұлғаны әлеуметтендіру

Тәрбие үрдісінің мақсаттылығы, міндеттері, мазмұнының жеке тұлғаны қалыптастырып дамытудағы диалектикалық байланысы.

Тәрбие үрдісінің мақсаттылығы нақты өмір талабына сай белгіленсе ғана өз нәтижесін береді. Оны тәрбиешілер өз қалауымен анықтай алмайды. Себебі тәрбие мақсаты қоғамның саяси-экономикалық, мәдени даму деңгейімен тығыз байланысты.

Тәрбиенің мәдени құбылыс ретіндегі міндеттері: ақыл-ой , адамгершілік, еңбек, этикалық, эстетикалық, экономикалық, экологиялық, құқықтық, саяси мәдениет түрлерін мектеп қабырғасынан қалыптастыру. Мәдениетті кешенді түрде қалыптастыруды жүзеге асыру, жеке тұлғаның сапалық қасиетін арттырады. Тәрбиенің мазмұнына бүкіл мәдениет жетістіктері қамтылады. Тәрбие мазмұны тәрбие міндеттерін толықтай жүзеге асыруды қарастырады. Сөйтіп, тәрбие мақсаты, міндеттері, мазмұны тығыз байланыста оқушылардың жас және жеке, дара ерекшеліктеріне қарай ұйымдастырады.

Тәрбие

Тәрбие процесінің өзіндік ерекшеліктері

- Тәрбие - қоғамдық құбылыс. Адам қоғамнан тысқары өмір сүре алмайды. Қоғамның дамып өркендеуіне байланысты, тәрбиенің мақсаты жаңа жағдайға байланысты толығып отырады.
- Тәрбие - біртұтас процесс. Тұлғаның кісілік қасиеттерін қалыптастыру бірыңғай жағдайда, бір уақытта іске асырылады. Тұлға жеке адам ретінде тәрбиеленеді.
- Тәрбие - ұзақ, әрі күрделі процесс. Адам туып, есею барысында тәрбиенің ықпалында болады. Онан кейінгі уақытта өзін-өзі тәрбиелеу процесімен жетіледі. Тәрбие мақсатының нәтижесіне дереу қол жеткізуге болмайды. Мектепте әр оқу сатысындағы оқушылардың тәрбиелік деңгейіне талаптар қойылып, соған қол жеткізу көзделеді. Тәрбиеге іштей және сырттай ықпал жасалады.
- Тәрбие - көпжақты процесс. Мектеп оқушыларын тұлға етіп тәрбиелеу, қалыптастыру, дамыту, оларды қоғамдық өмірге даярлау барлық қоғам азаматтарының міндеті. Қоғамның тәрбиелік әрекетін бірыңғай бағытта ұйымдастырып, оқушының тұлғалық қасиетін қалыптастыруды жүзеге асыратын мектептегі ұстаздар ұжымы мен отбасы

Тәрбие көп факторлы, екі жақты және белсенді үрдіс

- ✓ Тәрбие - жеке тұлғаның қалыптасуының ең басты факторы. Тұқым қуалаушылық, орта және тәрбие жеке тұлғаның дамуы мен қалыптасуының негізгі объективті факторлары болып табылады. Биологиялық фактор, тұқымқуалаушылық пен адамға тән қасиеттер: іс-әрекеттің кез келген түріне бейімділігі жатады. Адамның биологиялық жетілуі мен өзгеру процесі оның мінез-құлқына әсер етеді.
- ✓ Адамның жеке тұлға болып қалыптасуына сөйлеу, ойлау, тік жүру секілді адамға тән бейімділіктердің дамуы үшін қоғам мен орта қажет. Адамның мейілінше дамуына әсер ететін әлеуметтік орта, әсіресе, қазіргі уақыттағы экономиканың өзгеруі, қала мен ауылдағы өмір жағдайлары, миграциялық және демографиялық процестер, сәбилердің дүниеге келуіндегі, өмірінің ұзақтығындағы өзгерістер жатады.
- ✓ Тәрбие - жеке тұлғаны қалыптастыру процесі. Ол білім беру орындарында жүргізіледі. Мектепте педагогикалық процесті сауатты ұйымдастырумен бірге, оқушылардың жан-жақты қызмет әрекетін тиімді ұйымдастыру, жеке тұлға дамуының шарты болып табылады.

Субъектінің әрекеті – жеке тұлға дамуының факторы

Белсенділік адамның танып-қажеттерінің бірі болып табылады. Психологияда белсенділікті іс-әрекет деп атайды. Жеке тұлғаның белсенділігі оның қажеттіліктерінен (материалдық, рухани, қоғамдық) туады.

- Қарым-қатынас бала белсенділігінің ең алғашқы белгісі. Ол түрлі қатынасқа түсу арқылы өзінің ең маңызды жақтарын дамытады. Бала өскен сайын оның танымдық белсенділігі тереңдей түседі. “Бұл не? Бұл кім? Қалай аталады?” деген сұрақтарға жауап іздей бастайды
- Оқушының белсенділіктері іс-әрекеттің алуан түрінде көрінеді. Өмірдегі қарым-қатынас, таным, өзін-өзі жетілдіру, айналаны өзгерту және түрлі белсенділіктері дамиды.

**. Оқушы жастарды өз өмірін құруға даярлау.
Тұлғаны әлеуметтендіру.**

Қоғамдағы күрделі өзгерістер мектеп қабырғасынан шығатын оқушылардың тұлғалық сипатына мынадай талаптар қояды:

- өз денсаулығын сақтап нығайтуда салауатты өмір салтын өмірлік ұстанымның құрамдас бөлігі ретінде тануы тиіс;
- өз құқығын қорғай білуі, түрлі өмірлік қиындықтарды жеңе білуі қажет; өмір сүру қағидасы мен оның ұстанымдарын білуі шарт;
- өмірінің мәнін, өзінің өмірлік ұстанымын, өзінің өмірмен байланысын анықтауы қажет;
- әр адамның қоғам алдындағы жауапкершілігі, өз сезімінің басқалардың өміріне ықпалын түсініп, белгілі қоғамдық тәжірибені игеруі тиіс.

Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар

1. Тәрбие үрдісінің мақсаттылығы деген не?
2. Тәрбие міндеттері мен мазмұнының жеке тұлғаны жан-жақты дамытудағы диалектикалық байланысын қалай түсінесіз?

3. Тәрбие үрдісінің өзіндік ерекшеліктерін атаңыз.
4. Тәрбиенің жеке тұлғаны қалыптастыруға қандай ықпалы бар?
5. Жеке тұлғаның дамуының сыртқы және ішкі факторларын атаңыз.

6. Тәрбиенің екі жақты сипаты деген не?
7. Әлеуметтік белсенділік қалай қалыптасады?
8. Белсенді әрекет түрлерін атаңыз
9. Оқушы жастарға өз өмірін құру үшін қандай тұлғалық сапалар маңызды?

Топтық жұмыс тақырыптары:

1. Жалпы білім беретін мектептің тәрбиелік қызметінің мақсаттары мен міндеттері.
2. Осы заманғы оқушыны тұлға ретінде қалыптастырудың жалпы мәселелері.
3. Қазіргі жағдайдағы жеке тұлғаның даралық және әлеуметтік сипаты.